

NOU 2008: 16

Om foretaksstyring og tiltak mot manipulering
av finansiell informasjon

Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 10.
november 2006. Avgitt til Finansdepartementet 19.
september 2008

Utvalgets mandat

- Foreslå regler til gjennomføring av direktiv 2006/46/EF (endring av bla årsregnskapsdirektivet og konsernregnskapsdirektivet)
- Det er utover dette presisert en rekke forhold i mandatet som utvalget er bedt om å vurdere; blant annet:
 - Mulige tiltak som kan klargjøre og forsterke lederes, styremedlemmers og andre tillitspersoners ansvar for regnskap og finansiell informasjon
 - Om minoritetsaksjeeiere skal ha større mulighet til å kreve særlig innsyn i selskapets forhold, eventuelt til å få utført granskinger.

Utvalgets tilnærming til mandatet (1:4)

- Henvendelsen til Finansdepartementet fra ØKOKRIM 8. desember 2004
- Betydelige (lov-) endringer i perioden etter brevet ble sendt:
 - Transaksjoner med nærstående, aksjelovene §§ 3-8 og 3-9
 - Saksbehandlingsregler, endring i forbindelse med etterkontroll av aksjelovene. Endringer i kraft 1.1.2007
 - Formål: Få uvanlige avtaler frem i lyset
 - Saksbehandlingsregler – fastsettelse av godtgjørelse til ledende ansatte, allmennaksjeloven § 5-6 (3) og § 6-16 a (i kraft 1.1.2007)
 - Bokføringsloven. Lov 19.11. 2004 nr. 73, i kraft 1.1. 2005

Utvalgets tilnærming til mandatet (2:4)

- Revisorloven – Kredittilsynets høringsbrev for gjennomføring av direktiv 2006/43/EF (revisjonsdirektivet)
 - Forslag om etablering av revisjonsutvalg
- Ny lov om verdipapirhandel
 - Gjennomfører en rekke EU direktiver
 - Plikt for utstedere med Norge som hjemstat å avgi års- og halvårsregnskap
 - Krav om bekreftelse fra de personer som er ansvarlige for regnskapsavleggelsen om at opplysningene gir et rettviseende bilde av foretakets resultat og balanse.
- Regnskapstilsynet
 - Ny kontrollordning for regnskapene i børsnoterte selskaper.
 - I Norge lag til Kredittilsynet med hjemmel i vphl. § 15-1.

Utvalgets tilnærming til mandatet (3:4)

- Kredittilsynets tilsyn med finansnæringen
 - Foreslått endringer i forskriften 20 juni 1997 nr. 1057
(Internkontrollforskriften. Høringsnotat 5. desember 2007.
- Skatteunndragelsesutvalget
- NUES anbefaling om Eierstyring og selskapsledelse
- Endringene gjelder både regelverksendringer som kan ses som tiltak mot finansiell manipulasjon og generelle regler som vil kunne forhindre eller synliggjøre slik manipulering
- Utvalgets vurdering er at det er behov for å se om endringene virker før det foreslås omfattende nye regler på disse områdene

Utvalgets tilnærming til mandatet (4:4)

- Utvalget har på denne bakgrunn særlig fokusert på å foreslå regelverksendringer som er nødvendige for gjennomføring av direktiv EU 2006/46/EF om endringer i regnskapsdirektivene
- Og har særlig fokusert på tiltak som kan bidra til å sikre bedret informasjonstilgang
- Fokus på de som har et særlig insentiv til å utøve (privatrettslig) kontrollfunksjon (eiere mv.)
- Skape åpenhet og notoritet om ordninger som kan gi sterkere insentiver til å begå finansielle misligheter (ledere, styre osv.)
- Utvalget har også drøftet forholdet mellom lovgivning og øvrige tiltak for å motvirke manipulering av finansiell informasjon, f eks økte ressurser til ØKOKRIM og styrking av Kredittilsynets virkemidler i regnskapskontrollen

Konkrete forslag til endringer i lov og forskrift

Lovendringer foreslått i (viktigste):

- Regnskapsloven
- Revisorloven
- Aksjelovene

Foretaksstyring (1:3)

- Forslag til ny bestemmelse i regnskapsloven som pålegger norske selskaper som har utstedt aksjer/grunnfondsbevis notert på regulert marked å avgi redegjørelse om foretaksstyring
- Lovfesting av Norsk anbefaling som i dag gjelder for disse foretakene på basis av et såkalt "comply or explain" prinsipp
- (Norsk Anbefaling for eierstyring og selskapsledelse, sist endret 4. desember 2007)

Foretaksstyring (2:3)

- Utvalgets forslag på dette området gjennomfører i hovedsak minstekrav etter direktiv 2006/46/EF
- Direktivet har sammen med revisjonsdirektivet populært blitt omtalt som "EuroSOX" direktivene - etter den amerikanske Sarbanes-Oxley Act som fulgte i kjølvannet bl.a. av Enron-skandalen
- Det har vært bred enighet i utvalget om at det ikke er ønskelig med regler tilsvarende amerikanske SOX i Norge
- Utvalgets forslag på dette området omfatter således utelukkende opplysningskrav, og er ikke ment å endre ansvarsforholdene som gjelder i Norge i dag

Foretaksstyring (3:3)

- Erklæringen skal inneholde opplysninger som til sammen skal belyse de faktiske betingelser for foretaksstyring i selskapet:
 - Hvordan foretaket forholder seg til anbefalinger og regelverk (comply or explain)
 - Eier- og innflytelsesforhold i selskapet
 - Hvordan selskapsorganene er innrettet
- Foretakene skal pålegges plikt til å gi en ”*beskrivelse av hovedelementene i foretaket systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen*” (obligatorisk):
 - Hovedelementene i at kontrollen med regnskapsbehandlingen skjer på forsvarlig måte
 - Hvordan identifiserer ledelsen risikoen for vesentlige feil i regnskapsavleggelsen
 - Det enkelte styremedlem har en plikt til å påse at det gis opplysninger i samsvar med kravet
 - Ikke nytt krav om at internkontrollen innrettes på en bestemt måte

Møte med revisor (1:2)

- Utvalget foreslår at det lovfestes et krav om at styret i revisjonspliktige foretak hvert år skal ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede
- Formålet er å drøfte regnskapsmessige forhold hvor revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved den daglige ledelsens vurderinger.

Møte med revisor (2:2)

- Såkalte ”*store foretak*” etter regnskapsloven vil uansett størrelse være omfattet, dvs. alle ASA, banker mv
- Kravet vil ikke omfatte ”små foretak” etter regnskapsloven § 1-6 dvs. foretak som ikke overskrider grensene for to av tre kriterier:
 - Over MNOK 70 i salgsinntekter
 - Over MNOK 35 i balansesum
 - Over 50 ansatte
- Ønskelig også for små foretak, men misforhold mellom revisjonspliktige foretak og antall revisorer
 - Forholdet til NHD handlingsplan august 2008 for å redusere bedriftenes administrative kostnader.

Mottaker av revisors nummererte brev

- Utvalget foreslår at nummererte brev som påpeker forhold som kan føre til et personlig ansvar for styrets medlemmer, skal sendes styrets leder med kopi til samtlige styremedlemmer
 - (og ikke som i dag bare til styrets leder)

Krav om opplysninger i regnskapet for transaksjoner med nærstående

- Opplysningskrav om transaksjoner med nærstående som tidligere gjaldt børsnoterte foretak som rapporterer etter IFRS skal nå også gjelde for øvrige foretak
- Unntatt: "små foretak"
- Begrepet "transaksjoner" omfatter også ensidige disposisjoner
- Gjelder "vesentlige transaksjoner". Vesentlighetskravet innebærer en vurdering basert på både:
 - Kvantitative, og
 - kvalitative forhold
- Innebærer at kravet også kan omfatte transaksjoner hvor små bel

Resultatbaserte lederlønninger

- Utvalget har gjennomgått nyere internasjonal forskning på sammenhengen mellom resultatbaserte lederlønninger og regnskapsmanipulasjon
- Kan tas til inntekt for at det kan være uheldige insentivvirkninger knyttet til visse former for resultatbaserte insentivordninger
- Sammenhengen med regnskapsmanipulasjon ikke tilstrekkelig klar til i seg selv å kunne forsvare et forbud mot lederlønnsopsjoner el.
- Foreslår presisert at dagens opplysningskrav for større foretak gjelder alle aksjeverdibaserte ordninger
- Foreslår at opplysningskravet knyttet til aksjeverdibaserte godtgjørelser også bør omfatte gruppen av øvrige foretak

Gransking

- Aksjelovenes bestemmelser om gransking er en del av minoritetsaksjeeiernes vern og begrunnet i aksjeeierminoritetens innsyns behov
- Utvalget foreslår en endring av ordlyden i aksjelovene som fastsetter vilkårene for å åpne gransking som innebærer at terskelen senkes i forhold til eksisterende rettspraksis
- Foreslår enkelte endringer som skal styrke granskerne muligheter til å få tilgang til relevante opplysninger dersom selskapet ikke samarbeider